

Samling af Afgørelser

DOMSTOLENS DOM (Store Afdeling)

26. november 2013*

»Appel — konkurrence — karteller — markedet for industrisække af plastik — moderselskabets ansvar for overtrædelse, der er begået af datterselskabet — urimeligt langvarig sagsbehandlingstid ved Retten — princippet om effektiv domstolsbeskyttelse«

I sag C-40/12 P,

angående appel i henhold til artikel 56 i statuten for Den Europæiske Unions Domstol, iværksat den 27. januar 2012,

Gascogne Sack Deutschland GmbH, tidligere Sachsa Verpackung GmbH, Wieda (Tyskland), ved advokats F. Puel og L. François-Martin,

appellant,

den anden part i appelsagen:

Europa-Kommissionen ved F. Castillo de la Torre og N. von Lingen, som befuldmægtigede, og med valgt adresse i Luxembourg,

sagsøgt i første instans,

har

DOMSTOLEN (Store Afdeling)

sammensat af præsidenten, V. Skouris, vicepræsidenten, K. Lenaerts, afdelingsformændene R. Silva de Lapuerta, M. Ilešič, L. Bay Larsen og M. Safjan samt dommerne J. Malenovský, E. Levits, A. Ó Caoimh, J.-C. Bonichot, A. Arabadjiev, D. Šváby og M. Berger (refererende dommer),

generaladvokat: E. Sharpston

justitssekretær: fuldmægtig V. Tourrès,

på grundlag af den skriftlige forhandling og efter retsmødet den 5. februar 2013,

og efter at generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse i retsmødet den 30. maj 2013,

afsagt følgende

* Processprog: fransk.

Dom

- 1 Med sit appelskrift har Gascogne Sack Deutschland GmbH, tidligere Sachsa Verpackung GmbH (herefter i begge tilfælde »appellanten«), nedlagt påstand om ophævelse af den dom, der blev afsagt af Den Europæiske Unions Ret den 16. november 2011, Sachsa Verpackung mod Kommissionen (sag T-79/06, herefter »den appellerede dom«), hvorved Retten frifandt Kommissionen for appellants påstand om delvis annullation og om ændring af Kommissionens beslutning K(2005) 4634 endelig af 30. november 2005 om en procedure efter artikel 81 [EF] (sag COMP/F/38 354 – Industrisække) (herefter »den anfægtede beslutning«), eller subsidiært om nedsættelse af den bøde, som appellanten blev pålagt ved denne beslutning.

Retsforskrifter

- 2 Rådets forordning (EF) nr. 1/2003 af 16. december 2002 om gennemførelse af konkurrencereglerne i [...] artikel 81 [EF] og 82 [EF] (EFT 2003 L 1, s. 1), som har afløst Rådets forordning nr. 17 af 6. februar 1962, første forordning om anvendelse af bestemmelserne i [...] [artikel] [81 EF] og [82 EF] (EFT 1959-1962, s. 81), fastsætter følgende i artikel 23, stk. 2 og 3, der har erstattet artikel 15, stk. 2, i forordning nr. 17:

»2. Kommissionen kan ved beslutning pålægge virksomheder og virksomhedssammenslutninger bøder, hvis de forsætligt eller uagtsomt:

- a) overtræder [...] artikel 81 [EF] eller 82 [EF] [...]

[...]

Bøden kan for hver af de virksomheder, som har deltaget i overtrædelserne, ikke overstige 10% af den samlede omsætning i det foregående regnskabsår.

[...]

3. Ved fastlæggelse af bødens størrelse skal der tages hensyn til både overtrædelsens grovhed og varighed.«

- 3 Det er angivet i punkt 1 i Retningslinjer for beregningen af bøder i henhold til artikel 15, stk. 2, i forordning nr. 17 og artikel 65, stk. 5, [KS] (EFT 1998 C 9, s. 3, herefter »retningslinjerne fra 1998«), der var gældende på tidspunktet for vedtagelsen af den anfægtede beslutning, at »[g]rundbeløbet [for bøden] fastsættes på grundlag af overtrædelsens grovhed og dens varighed, der er de eneste kriterier, der er anført i artikel 15, stk. 2, i forordning nr. 17«.
- 4 For så vidt angår overtrædelsens grovhed bestemmer de nævnte retningslinjers punkt 1, A, første afsnit, at der ved vurderingen af grovhedskriteriet skal tages hensyn til overtrædelsens art, overtrædelsens konkrete indvirkning på markedet – når den kan måles – og det berørte markeds udstrækning.
- 5 Ifølge punkt 1, A, andet afsnit, i retningslinjerne fra 1998 klassificeres overtrædelserne i tre kategorier, nemlig lidet alvorlige, alvorlige og meget alvorlige overtrædelser. Sidstnævnte er navnlig horisontale begrænsninger såsom priskarteller og markedsopdelende karteller.

Tvistens baggrund og den anfægtede beslutning

- 6 Appellanten er et selskab i henhold til tysk ret. I 1994 blev 90% af dets aktier købt af Gascoigne Deutschland GmbH, der er et helejet datterselskab under Groupe Gascoigne SA (herefter »Groupe Gascoigne«), som er et selskab i henhold til fransk ret. De resterende 10% af selskabets aktier blev købt direkte af Groupe Gascoigne. I 2008 ændrede selskabet navn og hedder nu Gascoigne Sack Deutschland GmbH.
- 7 I 2001 underrettede British Polythene Industries plc Kommissionen om, at der eksisterede et kartel inden for sektoren for industrisække.
- 8 Kommissionen gennemførte kontrolundersøgelser i løbet af juni 2002, og i juli 2002 meddelte appellanten Kommissionen, at virksomheden ønskede at samarbejde. Kommissionen indledte den administrative procedure den 29. april 2004 og vedtog en klagepunktsmeddelelse mod flere selskaber, herunder bl.a. appellanten.
- 9 Den 30. november 2005 vedtog Kommissionen den anfægtede beslutning, hvis artikel 1, stk. 1, litra k), bestemmer, at appellanten og Groupe Gascoigne har overtrådt artikel 81 EF, da førstnævnte fra den 9. februar 1988 til den 26. juni 2002 og sidstnævnte fra den 1. januar 1994 til den 26. juni 2002 har medvirket i en række aftaler og former for samordnet praksis inden for sektoren for industrisække af plast i Belgien, Tyskland, Spanien, Frankrig, Luxembourg og Nederlandene, som bestod i fastsættelse af priser og fælles prisenberegningmetoder, opdeling af markedet og fordeling af salgskvoter, tildeling af kunder, aftaler og ordrer, samordning af bud i forbindelse med visse udbud og udveksling af detaljerede oplysninger.
- 10 På dette grundlag pålagde Kommissionen i den anfægtede beslutnings artikel 2, stk. 1, litra i), appellanten en bøde på 13,20 mio. EUR, idet den præciserede, at Groupe Gascoigne heraf hæftede som solidarisk ansvarlig for et beløb på 9,90 mio. EUR.

Den appellerede dom

- 11 Ved stævning indleveret til Rettens Justitskontor den 23. februar 2006 anlagde appellanten sag til prøvelse af den anfægtede beslutning. Appellanten nedlagde i det væsentlige påstand om annullation af denne beslutning, for så vidt som den vedrørte virksomheden, subsidiært om nedsættelse af den pålagte bøde.
- 12 Til støtte for sit søgsmål påberåbte appellanten sig otte anbringender. Med de tre første anbringender, der blev fremsat til støtte for den principale påstand om annullation af den anfægtede beslutning, blev det gjort gældende, at der for det første var foretaget et åbenbart urigtigt skøn med hensyn til graden af appellants involvering i kartellet, at der for det andet forelå en mangelfuld begrundelse for den anfægtede beslutning med hensyn til appellants deltagelse i undergruppen »Tyskland«, og at der for det tredje var sket en tilsidesættelse dels af artikel 81 EF derved, at Kommissionen fejlagtigt havde gjort appellants moderselskab, dvs. Groupe Gascoigne, ansvarligt for appellants praksis, dels af artikel 23, stk. 2, i forordning nr. 1/2003.
- 13 De fem øvrige anbringender blev fremsat til støtte for den subsidiære påstand om nedsættelse af bødens størrelse. Med det fjerde anbringende blev det gjort gældende, at der var foretaget et urigtigt skøn med hensyn til grovheden af overtrædelsen, med det femte anbringende blev det gjort gældende, at der var foretaget et urigtigt skøn med hensyn til varigheden af overtrædelsen, med det sjette anbringende blev det mere subsidiært gjort gældende, at der var foretaget et urigtigt skøn i form af en manglende hensyntagen til formildende omstændigheder, med det syvende anbringende blev det gjort

gældende, at der var foretaget et urigtigt skøn vedrørende appellantens samarbejde under den administrative procedure, og med det ottende anbringende blev det mest subsidiært gjort gældende, at der var sket en tilsidesættelse af proportionalitetsprincippet.

- 14 Ved skrivelse af 20. oktober 2010 anmodede appellanten om genåbning af den skriftlige forhandling som følge af, at der var tilkommet et nyt retligt element under sagens behandling, nemlig Lissabontraktatens ikrafttræden og nærmere bestemt artikel 6 TEU, der hævdede Den Europæiske Unions charter om grundlæggende rettigheder (herefter »chartret«) op på samme niveau som den primære ret.
- 15 Under retsmødet, der fandt sted 2. februar 2011, gjorde appellanten, ud over de i stævningen påberåbte anbringender, gældende, at der var sket en tilsidesættelse af uskyldsformodningen, som er knæsat i chartrets artikel 48 og i artikel 6 i den europæiske konvention til beskyttelse af menneskerettigheder og grundlæggende frihedsrettigheder, der blev undertegnet i Rom den 4. november 1950 (herefter »EMRK«). Herom udtalte Retten følgende i den appellerede doms præmis 92 og 93:
- »92 [...] sagsøgerens anbringende vedrørende tilsidesættelse af princippet om uskyldsformodning, som er sikret ved chartrets artikel 48, er nyt i forhold til de argumenter, som indgik i stævningen, og er ikke tilstrækkeligt tæt knyttet til de oprindeligt fremførte argumenter til, at det kan anses for at være en del af den normale udvikling i forhandlingerne i en retssag. Dette anbringende skal derfor anses for nyt.
- 93 Det skal derfor afgøres, om ikrafttrædelsen den 1. december 2009 af traktaten om Den Europæiske Union og navnlig af denne traktats artikel 6, som giver chartret den samme juridiske værdi som traktaterne, udgør en ny retlig omstændighed, der kan begrunde, at der fremsættes nye anbringender. Det skal i den forbindelse bemærkes, at princippet om uskyldsformodning på tidspunktet for vedtagelsen af [den anfægtede] beslutning var omfattet af Unionens retsorden og var sikret ved denne som et generelt EU-retligt princip i procedurerne vedrørende overtrædelser af de konkurrenceretlige regler [...]«
- 16 Retten udledte heraf, at appellanten ikke kunne påberåbe sig de ændringer, der var indført i Unionens retsorden ved Lissabontraktatens ikrafttræden, til at gøre gældende under retsmødet, at der var sket en tilsidesættelse af princippet om uskyldsformodning.
- 17 Med hensyn til de tre annullationsanbringender, der var fremført i stævningen, afviste Retten disse som ugrundede. Hvad navnlig angår det tredje anbringendes første led om, at der var sket en tilsidesættelse af artikel 81 EF derved, at Kommissionen fejlagtigt havde gjort appellantens moderselskab, dvs. Groupe Gascogne, ansvarligt for appellantens praksis, erindrede Retten i præmis 87 i den appellerede dom indledningsvis om Domstolens praksis, hvoraf det fremgår, at der, hvor et moderselskab besidder 100% af kapitalen i et datterselskab, foreligger en simpel formodning om, at det pågældende moderselskab faktisk udøver en bestemmende indflydelse på datterselskabets adfærd. Retten fastslog dernæst i præmis 88 i den nævnte dom, at det var ubestridt, at »Groupe Gascogne [besad] hele sagsøgerens aktiekapital, således at Kommissionen kunne formode, at moderselskabet udøvede en bestemmende indflydelse på sit datterselskab«. Retten tilføjede, at Kommissionen desuden havde præciseret, at »Groupe Gascogne månedligt modtog oplysninger fra sagsøgeren, at sidstnævnte var funktionelt integreret i koncernens afdeling for »bløde emballager«, og at ledere fra koncernen havde sæde i appellantens tilsyns- og administrationsorgan (»Beirat«)«. Efter at Retten i samme doms præmis 89 havde gengivet de argumenter, som appellanten havde anført for at tilbagevise disse oplysninger, konkluderede den i præmis 90 i den appellerede dom, at »[d]et må dog fastslås, at disse oplysninger ikke kan afkræfte formodningen om, at Groupe Gascogne udøvede en bestemmende indflydelse på sagsøgeren«.

- 18 Hvad angår det tredje anbringendes andet led om, at der var sket en tilsidesættelse af artikel 23, stk. 2, i forordning nr. 1/2003 derved, at Kommissionen ikke havde respekteret loftet på 10% af den berørte virksomheds omsætning ved beregningen af den del af bøden, der blev pålagt for den overtrædelse, der var blevet begået mellem 9. februar 1988 og 31. december 1993, udtalte Retten følgende i præmis 108 og 109 i den appellerede dom:

»108

[...] såfremt der sondres mellem en første periode, hvor datterselskabet anses for at være eneansvarligt for overtrædelsen, og en anden periode, hvor moderselskabet anses for at være solidarisk ansvarligt sammen med datterselskabet, kræver artikel 23, stk. 2, i forordning nr. 1/2003 ikke, at Kommissionen fastslår, hvorvidt den del af bøden, som moderselskabet ikke hæfter solidarisk for, overstiger 10% af datterselskabets egen omsætning. Det eneste formål med det loft, som er omhandlet i denne bestemmelse, er at forhindre, at der pålægges en uforholdsmæssig stor bøde i betragtning af den økonomiske enheds samlede størrelse på datoen for beslutningens vedtagelse. Omsætningen i det selskab, som er eneansvarligt for overtrædelsen, på den dato, hvor overtrædelsen blev begået, eller hvor bøden blev pålagt, har begrænset betydning i denne henseende.

109 Den omstændighed, at Kommissionen i sin tidligere beslutningspraksis har foretaget en anderledes anvendelse af denne bestemmelse, som har vist sig at være til det omhandlede selskabs fordel, har ingen indflydelse på denne betragtning. Som Kommissionen har bemærket, er det i denne henseende tilstrækkeligt at påpege, at Kommissionen ikke er bundet af sin tidligere beslutningspraksis, idet denne under alle omstændigheder ikke udgør en retlig ramme for beregningen af bødernes størrelse [...]«

- 19 Retten forkastede ligeledes de fem øvrige anbringender, der var blevet fremsat til støtte for den subsidiære påstand om nedsættelse af bødens størrelse. Hvad navnlig angår det fjerde anbringendes første led om, at Kommissionen ved beregningen af bøden havde taget hensyn til overtrædelsens konkrete indvirkning på markedet, selv om denne ikke var målelig, udtalte Retten i præmis 117 i den appellerede dom, at »som det fremgår af ordlyden af retningslinjerne [fra 1998], skal der med henblik på vurderingen af overtrædelsens grovhed kun tages hensyn til overtrædelsens konkrete indvirkning på markedet, når den kan måles«. Af denne grund afviste Retten i præmis 118 i den nævnte dom appellants argument om, at den burde nedsætte størrelsen af den af Kommissionen pålagte bøde, eftersom overtrædelsens indvirkning på markedet ikke er målelig. I den sammenhæng anlagde Retten en sondring mellem den foreliggende sag og den sag, der lå til grund for dens dom af 5. april 2006, Degussa mod Kommissionen (sag T-279/02, Sml. II, s. 897), som appellanten havde gjort gældende. Med henblik herpå fastslog Retten i samme doms præmis 119, at »i den foreliggende sag har Kommissionen på den ene side ikke hævdet at kunne måle overtrædelsens indvirkning på markedet, og sagsøgeren har på den anden side ikke fremsat noget argument og har ikke fremlagt nogen oplysninger, der indikerer, at kartellet reelt ikke har affødt nogen virkning, og at det følgelig ikke har haft nogen indvirkning på markedet«.
- 20 Da Retten havde afsluttet sin undersøgelse af alle de anbringender, som appellanten havde gjort gældende til støtte for sit søgsmål, frifandt den Kommissionen i det hele.

Parternes påstande og retsforhandlingerne for Domstolen

- 21 Appellanten har nedlagt følgende påstande for Domstolen:

— Principalt ophæves den appellerede dom, og sagen hjemvises til Retten med henblik på dennes afgørelse af, hvilke økonomiske konsekvenser det har haft for appellanten, at Retten har overskredet en rimelig sagsbehandlingstid.

- Subsidiært nedsættes den bøde, som Kommissionen har pålagt appellanten, for at der herved kan tages hensyn til de nævnte økonomiske konsekvenser.
  - Kommissionen tilpligtes at betale sagens omkostninger.
- 22 Kommissionen har nedlagt følgende påstande:
- Frifindelse.
  - Appellanten tilpligtes at betale sagens omkostninger.
- 23 Ved skrivelse af 11. september 2012 anmodede appellanten under henvisning til artikel 42, stk. 2, første afsnit, i Domstolens procesreglement, i den affattelse, der fandt anvendelse på dette tidspunkt, om genåbning af den skriftlige forhandling som følge af, at der var tilkommet en ny omstændighed, nemlig den alvorligt tabsgivende økonomiske situation, som appellanten befinder sig i.
- 24 Domstolen har i henhold til artikel 24 i sin statut og artikel 61 i sit procesreglement anmodet parterne, Europa-Parlamentet og Rådet for Den Europæiske Union samt medlemsstaterne om at besvare en række spørgsmål vedrørende de kriterier, der gør det muligt at vurdere, om varigheden af sag, der føres for Retten, kan anses for rimelig, samt de foranstaltninger, der kan afhjælpe følgerne af en uforholdsmæssigt lang varighed af en sådan sag.

Om appellen

Det første appelanbringende

Parternes argumenter

- 25 Appellanten har med sit første appelanbringende gjort gældende, at Retten begik en retlig fejl ved ikke at drage konsekvenserne af ikrafttrædelsen den 1. december 2009 af Lissabontraktaten og navnlig af artikel 6 TEU, som giver chartret den samme juridiske værdi som traktaterne. Retten så bort fra, at der her var tale om en ny omstændighed i den forstand, hvori udtrykket er anvendt i artikel 48, stk. 2, første afsnit, i dens procesreglement, og at dette forhold berettigede appellanten til, under sagens behandling, at påberåbe sig et nyt anbringende om uskyldsformodningen som sikret ved chartrets artikel 48. Ifølge appellanten udgør den formodning, der gør det muligt at pålægge et moderselskab ansvaret for dets helejede datterselskabs konkurrencebegrænsende adfærd, nemlig en formodning om skyld, som er uforenelig med chartret.
- 26 Kommissionen har heroverfor gjort gældende, at dette anbringende er for generelt derved, at det ikke forklarer grunden til, at Lissabontraktatens ikrafttræden udgør et nyt retligt element, og at dette anbringende derfor er ugrundet.

Domstolens bemærkninger

- 27 Det skal indledningsvis fastslås, at appellanten ikke har gjort gældende i sit appelskrift, at virksomheden foretog nogen henvisning til chartret i sin oprindelige stævning til Retten.
- 28 Hvad angår spørgsmålet om, hvorvidt Lissabontraktatens ikrafttræden, som anført af appellanten, burde være blevet anset for en omstændighed, der var tilkommet under sagens behandling for Retten, og som i den egenskab ville have berettiget til fremførelse af nye anbringender i henhold til artikel 48, stk. 2, første afsnit, i Rettens procesreglement, skal der erindres om, at Domstolen allerede har udtalt,

at denne ikrafttræden, der indbefatter integreringen af chartret i Unionens primære ret, ikke kan anses for et nyt retligt element i den forstand, hvori udtrykket er anvendt i artikel 42, stk. 2, første afsnit, i dens procesreglement. Domstolen har i den sammenhæng fremhævet, at den selv før denne traktats ikrafttræden allerede flere gange havde fastslået, at retten til en retfærdig rettergang, således som den bl.a. fremgår af EMRK's artikel 6, udgør en grundlæggende rettighed, som Den Europæiske Union respekterer som et almindeligt princip i medfør af artikel 6, stk. 2, EU (jf. bl.a. dom af 3.5.2012, sag C-289/11 P, Legris Industries mod Kommissionen, præmis 36).

- 29 Denne fortolkning, som Domstolen har foretaget med henblik på anvendelsen af sit procesreglement, gælder tilsvarende for anvendelsen af de tilsvarende bestemmelser i Rettens procesreglement.
- 30 Under alle omstændigheder har retspraksis efter Lissabontraktatens ikrafttræden bekræftet, at formodningen om, at et moderselskab, som besidder hele eller næsten hele sit datterselskabs kapital, faktisk udøver en bestemmende indflydelse på datterselskabet, ikke er uforenelig med princippet om uskyldsformodning (jf. i denne retning dom af 19.7.2012, forenede sager C-628/10 P og C-14/11 P, Alliance One International og Standard Commercial Tobacco mod Kommissionen og Kommissionen mod Alliance One International m.fl., Sml., EU:C:2012:479, præmis 46, 47, 108 og 113, og af 18.7.2013, sag C-501/11 P, Schindler Holding m.fl. mod Kommissionen, Sml., EU:C:2013:522, præmis 108-111 og den deri nævnte retspraksis).
- 31 På denne baggrund må det første appelanbringende, som appellanten har anført til støtte for sin appel, forkastes som ugrundet.

Det andet appelanbringende

- 32 Det andet appelanbringende er opdelt i to led. Med det første led gøres gældende, at Retten tilsidesatte sin forpligtelse til at begrunde sin dom hvad angår forkastelsen af de argumenter, som appellanten gjorde gældende for at bevise sin forretningsmæssige uafhængighed. Med det andet led gøres gældende, at Retten begik en retlig fejl derved, at den undlod at kritisere en mangelfuld begrundelse for den omtvistede beslutning i forhold til beregningen af loftet for den pålagte bøde.

Det andet appelanbringendes første led

– Parternes argumenter

- 33 Appellanten har påpeget, at Retten i præmis 89 i den appellerede dom henviste til forskellige oplysninger, som appellanten havde gjort gældende for at bevise, at Groupe Gascoigne ikke udøvede faktisk kontrol med virksomhedens forretningsmæssige politik. I den nævnte doms præmis 90 begrænsede Retten sig imidlertid til kortfattet at forkaste disse oplysninger ved at benytte det stereotype udtryk »det må dog fastslås [...]«, uden at efterprøve hver af disse og uden at angive grundene til, at de ikke havde tilstrækkelig beviskraft. Derved tilsidesatte Retten den begrundelsespligt, som den er undergivet i henhold til fast retspraksis.
- 34 Kommissionen har hertil svaret, at Rettens pligt til at begrunde sine afgørelser ikke kan fortolkes således, at denne er forpligtet til at give en detaljeret besvarelse af hvert enkelt argument, som påberåbes af en part, navnlig ikke når dette argument ikke antager en tilstrækkeligt klar og præcis karakter, hvilket var tilfældet med de af appellanten for Retten fremførte betragtninger.

– Domstolens bemærkninger

- 35 Det følger af Domstolens faste praksis, at den pligt til at begrunde domme, der påhviler Retten i medfør af artikel 36 og artikel 53, stk. 1, i statuten for Domstolen, ikke pålægger den at foretage en udtømmende gennemgang af hvert enkelt af de argumenter, der er fremført af parterne i sagen. Begrundelsen kan således fremgå indirekte, forudsat at de berørte får kendskab til de grunde, som den appellerede dom hviler på, og at Domstolen råder over de til udøvelse af sin prøvelsesret nødvendige oplysninger under en appelsag (jf. dommen i sagen Alliance One International og Standard Commercial Tobacco mod Kommissionen og Kommissionen mod Alliance One International m.fl., præmis 64).
- 36 I den foreliggende sag gengav Retten i den appellerede doms præmis 78-82 den af appellanten fremførte argumentation, ifølge hvilken Kommissionen, for at kunne gøre et moderselskab ansvarligt for dets datterselskabs praksis, skal bevise, at moderselskabet faktisk har bestemt datterselskabets adfærd på markedet, hvilket Kommissionen ikke havde gjort i det foreliggende tilfælde.
- 37 Som svar på denne argumentation erindrede Retten i den appellerede doms præmis 87 indledningsvis om Domstolens faste praksis, hvoraf det følger, at hvor et moderselskab besidder 100% af kapitalen i et datterselskab, der har overtrådt konkurrencereglerne, foreligger der en afkræftelig formodning for, at dette moderselskab faktisk har udøvet en bestemmende indflydelse på den adfærd, som dets datterselskab har udvist.
- 38 Retten konstaterede dernæst, at appellanten var et helejet datterselskab under Groupe Gascogne, hvilket var tilstrækkeligt til at begrunde anvendelsen af den ovennævnte formodning. Retten angav ligeledes visse supplerende indicier, som Kommissionen havde lagt vægt på i denne sammenhæng.
- 39 Efter at Retten i præmis 89 i den appellerede dom havde opregnet de konkrete forhold, som appellanten havde anført for at bevise sin uafhængighed, fastslog den udtrykkeligt i samme doms præmis 90, at disse forhold ikke kunne afkræfte formodningen om, at Groupe Gascogne havde udøvet en bestemmende indflydelse på appellanten. Retten bemærkede i den forbindelse, at appellanten havde nøjedes med at fremføre blotte påstande og ikke havde fremlagt noget bevis til støtte for disse.
- 40 Selv om Retten ikke udtrykkeligt refererede til den forpligtelse, der påhvilede appellanten til at afkræfte den formodning, der var henvist til i den appellerede doms præmis 87, gengiver sammenkædningen af nævnte doms præmis 88-90, som generaladvokaten har anført i punkt 63 i forslaget til afgørelse, klart og utvetydigt trinene i den argumentation, som Retten fulgte for at forkaste de forhold, som appellanten havde fremlagt.
- 41 Under disse omstændigheder er den begrundelse, som Retten angav i den appellerede doms præmis 87-90, tilstrækkelig til, at appellanten får kendskab til de grunde, som denne dom hviler på, og at Domstolen råder over de til udøvelse af sin prøvelsesret nødvendige oplysninger under en appelsag.
- 42 Det andet appelanbringendes første led må følgelig forkastes som ugrundet.

Det andet appelanbringendes andet led

– Parternes argumenter

- 43 Appellanten har anført, at virksomheden over for Retten gjorde indsigelse mod det beløb på 3,3 mio. EUR, som den alene skal betale som bøde, og som svarer til perioden mellem den 9. februar 1988 og den 31. december 1993, i hvilken den ikke var ejet af Groupe Gascogne, idet appellanten gjorde gældende, at dette beløb overstiger loftet på 10% af den berørte virksomheds omsætning i det

foregående regnskabsår, som fastsat i artikel 23, stk. 2, i forordning nr. 1/2003. Appellanten støttede sig i den anledning på Kommissionens beslutning K(2003) 4570 endelig af 10. december 2003 om en procedure efter [...] artikel 81 [EF] og EØS-aftalens artikel 53 (sag COMP/E-2/37 857 – Organiske peroxider), hvoraf et resumé er offentliggjort i *Den Europæiske Unions Tidende* af 30. april 2005 (EUT L 110, s. 44, herefter »organiske peroxider-beslutningen«), hvoraf det fremgår, at når Kommissionen foretager en sondring mellem den periode, for hvilken et selskab er enesvarligt for sin praksis, og den periode, for hvilken det moderselskab, der har erhvervet kontrollen over det pågældende selskab, bliver ansvarligt for sit datterselskabs praksis, skal loftet på 10% af det foregående regnskabsårs omsætning vurderes separat for de to selskaber.

- 44 Appellanten har i sit appelskrift gjort gældende, at Retten ved at have begrænset sig til at udtale i den appellerede doms præmis 109, at Kommissionen ikke er bundet af sin tidligere beslutningspraksis, begik en retlig fejl. Retten burde således have kritiseret Kommissionen for at have ændret sin praksis uden at have givet en udførlig og utvetydig begrundelse for en sådan ændret tilgang. Appellanten har herved støttet sig på dom af 29. september 2011, sag C-521/09 P, Elf Aquitaine mod Kommissionen, Sml. I, s. 8947, præmis 167.
- 45 Ifølge Kommissionen indebærer den blotte omstændighed, at den i en tidligere beslutning har kunnet følge en anden tilgang, ikke, at der »indføres en sædvanlig praksis«. Den situation, som den foreliggende tvist udspringer af, har intet at gøre med den, der gav anledning til den af appellanten påberåbte dom, i hvilken Domstolen støttede sig på ekstraordinære forhold (dommen i sagen Elf Aquitaine mod Kommissionen, præmis 165 og 167).

– Domstolens bemærkninger

- 46 Det bemærkes indledningsvis, at den begrundelsespligt, der følger af artikel 296, stk. 2, TEUF, udgør en væsentlig formforskrift, som skal adskilles fra spørgsmålet om, hvorvidt begrundelsen er materielt rigtig, hvilket henhører under spørgsmålet om den anfægtede retsakts materielle lovlighed (jf. bl.a. dommen i sagen Elf Aquitaine mod Kommissionen, præmis 146 og den deri nævnte retspraksis).
- 47 I den foreliggende sag har appellanten for Retten gjort indsigelse mod den materielle rigtighed af den metode, som Kommissionen benyttede i den anfægtede beslutning til beregning af størrelsen af den bøde, som appellanten er eneansvarlig for betalingen af. For at understøtte sin argumentation har appellanten henvist til organiske peroxider-beslutningen uden at bestride, at begrundelsen for den anfægtede beslutning er fyldestgørende på dette punkt.
- 48 Retten undersøgte i præmis 107 og 108 i den appellerede dom den materielle rigtighed af den af Kommissionen benyttede metode i forhold til artikel 23, stk. 2, i forordning nr. 1/2003 og forkastede appellants realitetsargumentation.
- 49 Det var kun for fuldstændighedens skyld, at Retten i præmis 109 i den appellerede dom angav, at den omstændighed, at Kommissionen i sin tidligere beslutningspraksis har foretaget en anderledes anvendelse af den nævnte artikel 23, stk. 2, som har vist sig at være til det omhandlede selskabs fordel, ikke havde nogen indflydelse på den fortolkning, der ifølge Retten skulle anlægges af denne bestemmelse.
- 50 Det andet appelanbringendes andet led rummer imidlertid ikke nogen kritik af den juridiske analyse, som Retten foretog i den appellerede doms præmis 107 og 108, men omhandler den retlige fejl, som Retten begik i denne doms præmis 109 ved ikke at kritisere, at begrundelsen for den anfægtede beslutning var utilstrækkelig hvad angår den uoverensstemmelse, der er mellem denne beslutning og organiske peroxider-beslutningen.

- 51 I det andet appelanbringendes andet led fremføres der således et nyt argument, der består i at bestride, at begrundelsen for den anfægtede beslutning er fyldestgørende med hensyn til den beregningsmetode, som Kommissionen benyttede til at fastlægge det lovbestemte loft på 10%.
- 52 Det følger heraf, at dette argument må afvises, eftersom Domstolens kompetence inden for rammerne af en appelsag i princippet er begrænset til at tage stilling til den retlige løsning, der er blevet truffet vedrørende de anbringender, som er blevet behandlet i første instans.
- 53 Appellanten kan i øvrigt ikke hævde, således som virksomheden gjorde det under retsmødet, at det andet appelanbringendes andet led angår en retlig fejl, som Retten begik ved fortolkningen af artikel 23, stk. 2, i forordning nr. 1/2003.
- 54 Det omhandlede led vedrører nemlig eksplicit en »mangelfuld begrundelse«. I øvrigt henviser appellanten i sin argumentation alene til præmis 109 i den appellerede dom, som begrænser sig til at erindre om, at Kommissionen ikke er bundet af sin tidligere beslutningspraksis, og som ikke rummer nogen fortolkning af artikel 23, stk. 2, i forordning nr. 1/2003.
- 55 Henset til det ovenstående kan det andet appelanbringendes andet led ikke tages til følge. Følgelig må det andet appelanbringende forkastes som helhed.

Det tredje appelanbringende

Parternes argumenter

- 56 Appellanten har ved sit tredje appelanbringendes første led gjort gældende, at Retten undlod at fastslå den tilsidesættelse, som Kommissionen ifølge appellanten begik med hensyn til dens pligt til at begrunde den anfægtede beslutning hvad angår overtrædelsens konkrete indvirkning på markedet.
- 57 Appellanten har anerkendt, at Kommissionen ifølge retningslinjerne fra 1998, således som disse fortolkes af Domstolen, ikke er forpligtet til at bevise en konkret indvirkning på markedet, når overtrædelsen som i det foreliggende tilfælde anses for meget alvorlig. Appellanten har påpeget, at en hensyntagen til et sådant supplerende forhold dog gør det muligt for Kommissionen at forhøje bødens grundbeløb.
- 58 Begrundelsen for den anfægtede beslutning er imidlertid tvetydig på dette punkt. Ved at bruge en hel gennemgang på overtrædelsens indvirkning uden at være forpligtet hertil skabte Kommissionen tvivl om, hvorvidt dette kriterium var blevet tillagt vægt ved forhøjelsen af bødens grundbeløb. Desuden blev usikkerheden forstærket af det forhold, at Kommissionen lagde til grund, at indvirkningen på markedet på den ene side ikke var målelig, og at denne indvirkning på den anden side nødvendigvis kunne udledes af de ulovlige aftaler. Appellanten blev således forhindret i at forberede et nyttigt forsvar. Retten gav for sin del en ulogisk og ufyldstgørende begrundelse uden at have kontrolleret begrundelsen for den anfægtede beslutning.
- 59 Appellanten har med sit tredje appelanbringendes andet led gjort gældende, at Retten ikke kritiserede den retlige fejl, som Kommissionen havde begået derved, at den havde udledt, at der forelå en konkret indvirkning på markedet alene på grundlag af de ulovlige aftaler, uden at fremlægge konkrete, pålidelige og tilstrækkelige indicier, således som det kræves efter retspraksis.
- 60 Ifølge Kommissionen må begge dette appelanbringendes led afvises, da de ikke blev fremsat under førsteinstanssagen. I sagen for Retten begrænsede appellanten sig således til at gøre gældende, at eftersom virksomhedens deltagelse i overtrædelsen havde været begrænset, havde indvirkningen af dens deltagelse ligeledes været indskrænket.

Domstolens bemærkninger

- 61 Med henblik på at vurdere, hvorvidt det tredje appelanbringende kan antages til realitetsbehandling, skal der erindres om den af appellanten i første instans fremførte argumentation vedrørende spørgsmålet om overtrædelsens konkrete indvirkning på markedet.
- 62 Dette spørgsmål blev rejst for Retten i forbindelse med det fjerde anbringende, som blev fremsat med henblik på en nedsættelse af bøden, og hvorved det blev gjort gældende, at Kommissionen havde foretaget et urigtigt skøn med hensyn til overtrædelsens grovhed. Som det fremgår af den appellerede doms præmis 113-115, kritiserede appellanten for det første Kommissionen for, i strid med retningslinjerne fra 1998, at have lagt til grund, at det ikke var påkrævet for at bevise overtrædelsens grovhed, at indvirkningen af denne kunne måles. For det andet påpegede appellanten, at Kommissionen ikke desto mindre havde forsøgt at bevise de konkrete virkninger af kartellet ved at fremdrage en række former for praksis, som appellanten hævdede ikke at have været involveret i, hvilket der ifølge appellanten burde tages hensyn til ved vurderingen af grovheden af den overtrædelse, som virksomheden blev gjort ansvarlig for. For det tredje gjorde appellanten gældende, at Kommissionen selv havde erkendt, at det ikke var muligt præcist at måle overtrædelsens konkrete indvirkning, hvilket ifølge appellanten begrundede en nedsættelse af bøden.
- 63 Det fremgår således, at den argumentation, som appellanten har fremført med sit tredje appelanbringendes første led vedrørende en påstået mangelfuld begrundelse for den anfægtede beslutning, er ny, eftersom appellanten ikke under førsteinstanssagen omtalte nogen vanskeligheder med forståelsen af den nævnte beslutning eller med fremførelsen af sit forsvar.
- 64 Følgelig må det tredje appelanbringendes første led afvises af de grunde, der er anført i denne doms præmis 52.
- 65 Hvad angår det tredje appelanbringendes andet led, hvorved det gøres gældende, at Retten ikke fastslog den påståede retlige fejl, som Kommissionen havde begået ved vurderingen af, at der forelå en indvirkning på markedet, er det tilstrækkeligt at bemærke, at dette led ligeledes må anses for nyt på baggrund af den af appellanten under førsteinstanssagen fremførte argumentation, som anført i denne doms præmis 62. Som følge heraf må det tredje appelanbringendes andet led afvises af de samme grunde som dem, der er anført i denne doms præmis 52.
- 66 Idet ingen af de to led i det tredje appelanbringende, der er anført til støtte for appellen, kan tages til følge, må dette appelanbringende forkastes.

Det fjerde appelanbringende

Parternes argumenter

- 67 Med dette appelanbringende har appellanten gjort gældende, at der i den foreliggende sag skete en tilsidesættelse af virksomhedens grundlæggende ret til at få sin sag pådømt inden en rimelig frist, som sikret ved EMRK's artikel 6.
- 68 Appellanten har bemærket, at sagen for Retten begyndte den 23. februar 2006 og sluttede den 16. november 2011. Appellanten har fremhævet, at der mellem afslutningen på den skriftlige forhandling og den første information, som virksomheden modtog om sagens behandling, forløb en lang periode, hvor Retten var uvirksom.
- 69 Ifølge appellanten kan hverken sagens kompleksitet eller omfang eller antallet af involverede virksomheder eller processprog begrunde det totale fravær af sagsbehandling fra Rettens side i løbet af denne periode.

- 70 Appellanten har gjort gældende, at virksomheden, da den anlagde sag ved Retten til prøvelse af den anfægtede beslutning, valgte ikke at betale den pålagte bøde med det samme og til gengæld måtte acceptere at betale renter af bødebeløbet og stille en bankgaranti. Den urimeligt langvarige sagsbehandlingstid har medført en forøgelse af de omkostninger, der har været forbundet med denne fremgangsmåde.
- 71 Appellanten har derfor nedlagt påstand om, at Domstolen ophæver den appellerede dom eller subsidiært nedsætter den bøde, som virksomheden er blevet pålagt, for at tage hensyn til de nævnte økonomiske konsekvenser ved at tage hensyn til den økonomiske byrde, som virksomheden har måttet bære som følge af tilsidesættelsen af dens ret til overholdelse af en rimelig sagsbehandlingstid.
- 72 Kommissionen har indledningsvis gjort gældende, at dette anbringende ikke kan antages til realitetsbehandling, da det ikke blev fremsat under retsmødet for Retten.
- 73 Vedrørende realiteten er Kommissionen af den opfattelse, at den passende afhjælpning i tilfælde af overskridelse af en rimelig frist i forbindelse med et søgsmål anlagt til prøvelse af en beslutning, der pålægger en virksomhed en bøde for overtrædelse af konkurrencereglerne, ikke er en nedsættelse af den pålagte bøde, men derimod et erstatningssøgsmål. Subsidiært finder Kommissionen, at såfremt Domstolen måtte fastslå, at der er sket en tilsidesættelse af princippet om overholdelse af en rimelig frist, og at denne tilsidesættelse kræver en afhjælpning bestående i en bødenedsættelse, bør denne nedsættelse være symbolsk.

Domstolens bemærkninger

– Om formaliteten

- 74 Således som det fremgår af artikel 58, stk. 1, i statuten for Domstolen og af sidstnævntes praksis, har Domstolen inden for rammerne af en appelsag kompetence til at undersøge, om der under sagens behandling ved Retten er begået rettergangsfejl, som krænker appellants interesser (jf. bl.a. dom af 16.7.2009, sag C-385/07 P, Der Grüne Punkt - Duales System Deutschland mod Kommissionen, Sml. I, s. 6155, præmis 176).
- 75 Hvad angår den fejl, der er gjort gældende i forbindelse med det fjerde appelanbringende, skal der erindres om, at uafhængigt af det forhold, at appellanten har henvist til EMRK's artikel 6, stk. 1, fastsætter chartrets artikel 47, stk. 2, som svarer til den nævnte bestemmelse i EMRK, at »[e]nhver har ret til en retfærdig og offentlig rettergang inden en rimelig frist for en uafhængig og upartisk domstol, der forudgående er oprettet ved lov«. Således som Domstolen gentagne gange har fastslået, vedrører denne artikel princippet om effektiv domstolsbeskyttelse (jf. bl.a. dommen i sagen Der Grüne Punkt – Duales System Deutschland mod Kommissionen, præmis 179 og den deri nævnte retspraksis).
- 76 I den egenskab finder en sådan ret anvendelse under et søgsmål til prøvelse af en kommissionsbeslutning (jf. bl.a. dommen i sagen Der Grüne Punkt – Duales System Deutschland mod Kommissionen, præmis 178 og den deri nævnte retspraksis).
- 77 Selv om appellants kritik primært er rettet mod den periode, hvor Retten var proceduremæssigt inaktiv, som strakte sig mellem afslutningen af den skriftlige forhandling og indledningen af den mundtlige forhandling, gjorde virksomheden ikke under retsmødet for Retten gældende, at der var sket en tilsidesættelse af denne ret.
- 78 I modsætning til, hvad Kommissionen har gjort gældende, kan en sådan undladelse ikke medføre, at det fjerde anbringende skal afvises fra realitetsbehandling med henvisning til, at det først er fremsat under appelsagen. Selv om en part skal kunne gøre gældende, at der er sket en rettergangsfejl, fra det tidspunkt, hvor den pågældende finder, at der foreligger bevis for en tilsidesættelse af de gældende

regler, er vedkommende nemlig ikke forpligtet til at gøre det på et trin, hvor de fulde virkninger af denne tilsidesættelse endnu ikke er kendt. Hvad angår navnlig Rettens overskridelse af en rimelig sagsbehandlingstid er en appellatant, som er af den opfattelse, at denne overskridelse fra Rettens side krænker vedkommendes interesser, ikke forpligtet til ufortøvet at gøre denne krænkelse gældende. Den pågældende kan i givet fald afvente sagens afslutning for at få klarhed over den fulde varighed af denne og for således at råde over alle de oplysninger, der er nødvendige for at identificere den krænkelse, som vedkommende finder at have lidt.

79 Det fjerde appelanbringende, som appellanten har anført til støtte for sin appel, kan således antages til realitetsbehandling.

– Om realiteten

80 Det skal indledningsvis bemærkes, at en overskridelse af en rimelig sagsbehandlingstid i sin egenskab af rettergangsfejl, der udgør en tilsidesættelse af en grundlæggende rettighed, ifølge Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol skal give den berørte part adgang til effektive retsmidler, som giver vedkommende mulighed for en passende genoprettelse (jf. Den Europæiske Menneskerettighedsdomstols dom af 26.10.2000, Kudla mod Polen, Reports of Judgments and Decisions 2000 XI, præmis 156 og 157).

81 Selv om appellanten har nedlagt påstand om ophævelse af den appellerede dom og subsidiært om nedsættelse af den bøde, som virksomheden blev pålagt, skal det bemærkes, at Domstolen allerede har fastslået, at den manglende overholdelse af en rimelig sagsbehandlingstid ikke kan føre til ophævelse af den appellerede dom i en situation, hvor der ikke foreligger nogen holdepunkter for, at den urimeligt langvarige sagsbehandlingstid ved Retten har haft indflydelse på sagens udfald (jf. i denne retning dommen i sagen Der Grüne Punkt – Duales System Deutschland mod Kommissionen, præmis 190 og 196 og den deri nævnte retspraksis).

82 Denne retspraksis er især baseret på den betragtning, at en ophævelse af den appellerede dom ikke ville afhjælpe den af Retten foretagne tilsidesættelse af princippet om effektiv domstolsbeskyttelse i en situation, hvor den manglende iagttagelse af en rimelig sagsbehandlingstid ikke har haft indflydelse på sagens udfald (dommen i sagen Der Grüne Punkt – Duales System Deutschland mod Kommissionen, præmis 193).

83 I den foreliggende sag har appellanten ikke fremlagt nogen indicier for Domstolen, der kan godtgøre, at Rettens manglende iagttagelse af en rimelig sagsbehandlingstid har kunnet have indflydelse på udfaldet af den sag, som var blevet indbragt for denne.

84 Hertil kommer, at Domstolen, henset til behovet for at sikre de EU-retlige konkurrenceregler iagttagelse, ikke udelukkende på grund af en tilsidesættelse af en rimelig sagsbehandlingstid kan give en appellatant medhold i, at der kan rejses tvivl om den materielle rigtighed eller størrelsen af en bøde, når samtlige de anbringender, der er blevet gjort gældende til anfægtelse af de konstateringer, som Retten har foretaget vedrørende størrelsen af denne bøde og de former for adfærd, som pålægges en sanktion ved denne bøde, er blevet forkastet (jf. i denne retning dommen i sagen Der Grüne Punkt – Duales System Deutschland mod Kommissionen, præmis 194).

85 Det følger heraf, at det fjerde appelanbringende, i modsætning til, hvad appellanten har nedlagt påstand om, ikke som sådan kan føre til, at den appellerede dom ophæves.

86 For så vidt som appellanten har nedlagt påstand om en nedsættelse af den bøde, som virksomheden blev pålagt, for at der herved kan tages hensyn til de økonomiske konsekvenser, som den urimeligt langvarige sagsbehandlingstid ved Retten har haft for denne, skal det bemærkes, at Domstolen i en lignende situation oprindeligt imødekom en sådan påstand af procesøkonomiske hensyn og for at

sikre en umiddelbar og effektiv afhjælpning af en sådan rettergangsfejl og således foretog en nedsættelse af bøden (dom af 17.12.1998, sag C-185/95 P, Baustahlgewebe mod Kommissionen, Sml. I, s. 8417, præmis 48).

- 87 Senere har Domstolen i forbindelse med en sag vedrørende en beslutning, hvorved Kommissionen fastslog, at der forelå et misbrug af en dominerende stilling, men ikke pålagde nogen bøde, udtalt, at Rettens manglende iagttagelse af en rimelig sagsbehandlingstid kan give anledning til en påstand om erstatning (dommen i sagen Der Grüne Punkt – Duales System Deutschland mod Kommissionen, præmis 195).
- 88 Den foreliggende sag vedrører ganske vist en situation, som svarer til den, der gav anledning til dommen i sagen Baustahlgewebe mod Kommissionen. Et erstatningskrav fremsat over for Unionen på grundlag af artikel 268 TEUF og artikel 340, stk. 2, TEUF udgør imidlertid – derved at det kan dække alle de situationer, hvor der er sket en overskridelse af en rimelig frist for en retssag – en effektiv afhjælpning, som finder generel anvendelse med henblik på at gøre gældende, at der er sket en sådan tilsidesættelse, og at pålægge en sanktion herfor.
- 89 Domstolen bestemmer følgelig, at en tilsidesættelse fra en af Unionens retsinstitutters side af dens forpligtelse ifølge chartrets artikel 47, stk. 2, til at pådømme de sager, som den får forelagt, inden en rimelig frist, bør imødegås med, at der indbringes et erstatningsøgsmål for Retten, idet et sådant søgsmål udgør en effektiv afhjælpning.
- 90 Det følger heraf, at en påstand om erstatning for det tab, der er forårsaget af Rettens manglende iagttagelse af en rimelig sagsbehandlingstid, ikke kan forelægges direkte for Domstolen inden for rammerne af en appel, men skal indbringes for Retten selv.
- 91 Hvad angår de kriterier, der gør det muligt at vurdere, hvorvidt Retten har iagttaget princippet om overholdelse af en rimelig frist, skal det bemærkes, at den rimelige karakter af fristen for afsigelse af dom bør vurderes på grundlag af omstændighederne i den enkelte sag, såsom sagens kompleksitet og parternes adfærd (jf. bl.a. dommen i sagen Der Grüne Punkt – Duales System Deutschland mod Kommissionen, præmis 181 og den deri nævnte retspraksis).
- 92 Domstolen har i den henseende præciseret, at listen over de relevante kriterier ikke er udtømmende, og at vurderingen af den nævnte frists rimelige karakter ikke kræver en systematisk undersøgelse af sagens omstændigheder i forhold til hvert enkelt af disse kriterier, når varigheden af proceduren fremstår som begrundet på baggrund af et enkelt af disse. Sagens kompleksitet eller den omstændighed, at appellanten har udvist forhalende adfærd, kan således anvendes til at begrunde en frist, der ved første øjekast synes for lang (jf. bl.a. dommen i sagen Der Grüne Punkt – Duales System Deutschland mod Kommissionen, præmis 182 og den deri nævnte retspraksis).
- 93 Ved undersøgelsen af disse kriterier skal der tages hensyn til det forhold, at det grundlæggende krav om retssikkerhed, som gælder for de erhvervsdrivende, og hensynet til at sikre, at konkurrencen inden for det indre marked ikke fordrejes, har stor betydning under en tvist om, hvorvidt der er sket en overtrædelse af konkurrencereglerne, ikke kun for appellanten selv og dennes konkurrenter, men også for udenforstående på grund af de mange personer, der er berørt heraf, og de involverede økonomiske interesser (jf. bl.a. dommen i sagen Der Grüne Punkt – Duales System Deutschland mod Kommissionen, præmis 186 og den deri nævnte retspraksis).
- 94 Det vil ligeledes tilkomme Retten at vurdere såvel rigtigheden af det påberåbte tab som årsagssammenhængen mellem dette tab og den urimeligt lange varighed af den omtvistede retslige procedure ved at foretage en undersøgelse af de beviser, der i den anledning er fremlagt.

- 95 Det skal i den anledning fremhæves, at det i henhold til artikel 340, stk. 2, TEUF påhviler Retten – i tilfælde af et erstatningsøgsmål baseret på, at den har tilsidesat chartrets artikel 47, stk. 2, derved at den ikke har iagttaget de krav, der er knyttet til overholdelsen af en rimelig sagsbehandlingstid – at tage hensyn til de almindelige retsgrundsætninger, der finder anvendelse i medlemsstaternes retssystemer med henblik på at behandle søgsmål baseret på lignende tilsidesættelser. I den sammenhæng skal Retten bl.a. undersøge, om det er muligt at fastslå, at der ud over et materielt tab foreligger et immaterielt tab, som den berørte part måtte have lidt som følge af fristoverskridelsen, og som i givet fald bør gøres til genstand for en passende godtgørelse.
- 96 Det tilkommer derefter Retten, der er kompetent i medfør af artikel 256, stk. 1, TEUF, at tage stilling til sådanne erstatningskrav, idet den skal træffe sin afgørelse i en anden sammensætning end den, der behandlede den sag, som gav anledning til den procedure, hvis varighed kritiseres, og idet den skal anvende de kriterier, der er fastlagt i denne doms præmis 91-95.
- 97 Det må imidlertid konstateres, at varigheden af proceduren for Retten, som nåede op på næsten fem år og ni måneder, ikke kan begrundes af nogen af omstændighederne i den sag, der gav anledning til den foreliggende tvist.
- 98 Det fremgår bl.a., at perioden mellem afslutningen af den skriftlige forhandling, med Kommissionens indgivelse af duplik i februar 2007, og indledningen af den mundtlige forhandling i løbet af december 2010 varede omtrent tre år og ti måneder. Længden af denne periode kan ikke forklares ved sagens omstændigheder, det være sig tvistens kompleksitet, parternes adfærd eller opståede procedurespørgsmål.
- 99 Hvad angår tvistens kompleksitet fremgår det af undersøgelsen af den af appellanten indgivne appel, således som denne er sammenfattet i denne doms præmis 12 og 13, at de påberåbte anbringender, om end de krævede en grundig undersøgelse, ikke frembød en særligt høj sværhedsgrad. Selv om ca. femten adressater for den anfægtede beslutning anlagde sag ved Retten med påstand om annulation af denne, kunne denne omstændighed ikke forhindre Retten i at udlede essensen af sagsakterne og forberede den mundtlige forhandling inden for et kortere tidsrum end tre år og ti måneder.
- 100 Det skal fremhæves, at sagen i løbet af det nævnte tidsrum ikke blev afbrudt eller forsinket af, at Retten vedtog nogen form for foranstaltning med henblik på dennes tilrettelæggelse.
- 101 Med hensyn til parternes adfærd og opståede procedurespørgsmål kan det forhold, at appellanten i løbet af oktober 2010 anmodede om genåbning af den skriftlige forhandling, ikke begrunde den udsættelse på tre år og otte måneder, som allerede var forløbet siden afslutningen af denne. I øvrigt indikerer den omstændighed, at appellanten i løbet af december 2010 blev underrettet om, at et retsmøde ville blive afholdt i februar 2011, som generaladvokaten har anført i punkt 134 i forslaget til afgørelse, at denne hændelse kun har kunnet have en mindre indflydelse på den samlede varighed af sagen, eller endog forblev uden indvirkning på denne.
- 102 Henset til det ovenstående skal det fastslås, at sagsbehandlingen for Retten udgjorde en tilsidesættelse af chartrets artikel 47, stk. 2, derved, at den ikke iagttog de krav, der er knyttet til overholdelsen af en rimelig frist for afsigelse af dom, hvilket udgør en tilstrækkeligt kvalificeret tilsidesættelse af en bestemmelse, der har til formål at tillægge borgerne rettigheder (dom af 4.7.2000, sag C-352/98 P, Bergaderm og Goupil mod Kommissionen, Sml. I, s. 5291, præmis 42).
- 103 Det følger imidlertid af de betragtninger, der er anført i denne doms præmis 81-90, at det fjerde appelanbringende må forkastes.

Appellantens økonomiske situation

- 104 Appellanten har under retsmødet fremlagt oplysninger for Domstolen om virksomhedens aktuelle økonomiske situation, hvoraf det fremgår, at denne ikke er i stand til at betale den bøde, der er blevet pålagt ved den anfægtede beslutning. Ifølge appellanten kan disse argumenter antages til realitetsbehandling, da de dels er knyttet til det forhold, at der er fremkommet en ny faktisk omstændighed som omhandlet i procesreglementets artikel 127, dels udgør en uddybning af det fjerde appellanbringende om tilsidesættelse af princippet om overholdelse af en rimelig frist.
- 105 Kommissionen har gjort gældende, at disse argumenter må afvises som nye og, under alle omstændigheder, som ugrundede, da de ikke understøttes af beviser.
- 106 I den anledning skal der erindres om, at de for Domstolen iværksatte appeller alene kan vedrøre retsspørgsmål. For at vurdere appellants evne til at betale den bøde, der er blevet pålagt af Kommissionen, ville Domstolen imidlertid skulle behandle faktiske spørgsmål, hvilket ikke er omfattet af dens kompetence inden for rammerne af en appelsag.
- 107 Desuden tilkommer det heller ikke Domstolen, når den træffer afgørelse i en appelsag, af billighedsgrunde at omgøre det skøn, som Retten har udøvet under sin fulde prøvelsesret vedrørende størrelsen af den bøde, som pålægges en virksomhed på grund af dennes overtrædelse af EU-reglerne (jf. bl.a. dom af 10.5.2007, sag C-328/05 P, SGL Carbon mod Kommissionen, Sml. I, s. 3921, præmis 98 og den deri nævnte retspraksis). Det følger endvidere af fast retspraksis, at Kommissionen ikke ved fastsættelsen af en sådan bøde er forpligtet til at tage hensyn til den pågældende virksomheds økonomiske situation, eftersom anerkendelsen af en sådan forpligtelse ville medføre uberettigede konkurrencemæssige fordele for virksomheder, der er mindre tilpasset markedsvilkårene (jf. bl.a. dommen i sagen SGL Carbon mod Kommissionen, præmis 100 og den deri nævnte retspraksis).
- 108 De af appellanten fremførte argumenter om virksomhedens økonomiske situation må derfor afvises og under alle omstændigheder forkastes som ugrundede.
- 109 Det skal dog tilføjes, at appellanten – for så vidt som virksomheden finder, at der er en årsagssammenhæng mellem dens økonomiske vanskeligheder og Rettens tilsidesættelse af princippet om overholdelse af en rimelig frist for afsigelse af dom – kan gøre dette gældende inden for rammerne af et søgsmål, der iværksættes for Retten i medfør af artikel 268 TEUF og artikel 340, stk. 2, TEUF (jf. denne doms præmis 94-96).
- 110 Det følger af samtlige de ovenfor anførte betragtninger, at ingen af de anbringender, som appellanten har gjort gældende til støtte for sin appel, kan tages til følge, og at appellen følgelig må forkastes i sin helhed.

Sagens omkostninger

- 111 I henhold til procesreglementets artikel 184, stk. 2, træffer Domstolen afgørelse om sagens omkostninger, såfremt appellen forkastes.
- 112 I henhold til procesreglementets artikel 138, stk. 1, der i medfør af samme reglements artikel 184, stk. 1, finder tilsvarende anvendelse i appelsager, pålægges det den tabende part at betale sagens omkostninger, hvis der er nedlagt påstand herom. Da Kommissionen har nedlagt påstand om, at appellanten tilpligtes at betale sagens omkostninger, og da appellanten har tabt sagen, bør det pålægges denne at bære sine egne omkostninger og betale Kommissionens omkostninger.

På grundlag af disse præmisser udtaler og bestemmer Domstolen (Store Afdeling):

- 1) **Appellen forkastes.**
- 2) **Gascogne Sack Deutschland GmbH betaler omkostningerne i forbindelse med denne appel.**

Underskrifter